

Boldogtalanok

Ezen a héten harmadszor fordul majd elő, hogy televíziós bemutató után módunk lesz látni-hallani valamit — a darabról, az íróról, arról, hogy „miért szép” a mű. Nem vagyunk elkényeztetve: a műsorkészítők és szerkesztői tudatosságuknak, koncepciózusságuknak ez a jele — dicsőítő szavakra készítek.

A múltkor Székely János bemutató volt, utána beszélgetés az íróval. A mögöttnök maradt héten Füst Milán drámája, a *Boldogtalanok* került a képernyőre, majd az író személyesen ismerő személyiségek szóalhattak meg. A következő vasárnapon a *Nők iskolájából* készült tévéfilm után véleményeket hallunk majd *Moliere* színművéről és az előadásról. E tévénkben szokatlan „ügyesség” reményelt: talán lesz folytatása, rendszer, szokás válik a dologból, és segít betölteni a média ismeretterjesztő, tartalmasan szórakoztató funkcióját.

A felkendezést hadd folytassuk: az is dicsőretére válik a televízióknak, hogy „az ország legnépesebb közönségét” részeltette Füst Milán drámájában. Az irodalomtörténet azt írja, 1914-ben jelent meg a Boldogtalanok a *Nyugatban* (a műsorújság szerint 1915-ben), 1923-ban volt néhány előadása, aztán hosszú, néma esend... („*Férfikora fényességének*”, a IV. Henrik királynak 33 évig kellett várakoznia a színpadra.) Székely Gábor 1978-ban rendezte meg Szolnokon, majd a Katona József Színházban, s ez a változat „tévésült” most.

Nem földadatunk itt azt kutatni, miért, hogy Füst Milán drámái (egész életműve) oly különös, ellentmondásos fogadtatásban részesültek. Hogy a legkülönbözőbb színházi mesterek, az egyébként irodalom- és értékpárti direktorok is idegenkedtek... De annyi a tévés bemutatóból is bizonyosnak látszik, hogy a Boldogtalanokat sem *témája, sem szerkesztésmódja nem kínálja a könnyű sikert remélő színházi alkotóknak*. Viszont bizonyították szintjüket e bemutató, hogy a vállalkozó, „látomásra és indulatra” érzékeny, komolyságra hajló rendező, ha

olyan tehetséges keze van, mint Székely Gábornak, eleven hatást képes elérni e különös darabban. Nézője hiába tudja: „*fiatalkorának fényessége*” ez, Füst Milán ifjúkori műve a Boldogtalanok; a darab jeges kegyetlenségű, földadatlan komorságú hangulatának hatása alatt egyre a „*horgaselméjű, s szikár aggastyánt*” képzelet írójának. Az öreg, különös legendahős, akinek *egész életében, mindegyik „szerepében” fájt az élet. De nemcsak a magáé, a szenvedő másoké is.*

Tanulmányok dolga leírni, milyen eszközök szolgálnak itt a *szivdermesztő szorongás* keltésében; hogyan érzékelheti meg a néző, hogy a papi nyomdász és a környezetében élők számára valóban nincs segítség, pusztulásuk nem föltartozható, *eredendően elveszettek*; hogy — irgalom atyja, ne hagyj el — tán mindünk léte ez a botorkálás a vég felé, s akár-

milyen szerepet veszünk, bármi maszkot öltünk, egy úton járunk...

A szikár, hétköznapi semmitmondó párbeszéd megötlött iszonyú feszültségek, kiordíthatatlan szenvedések vibrálnak. A szereplők minden megnyilatkozása tragikomikus és abszurd, mert hiszen mindennapos, emberi szerepeket lehetetlen megfeleltetni a létezés valóságos tényeinek. A pusztulás jöttének idejét, az elviselhetetlenül fokozódó feszültséget és szenvedést igen nehéz színészilag érzékelteni — ripacsoskodás nélkül. *Csomós Mari és Pap Vera* teljesítménye ezért különleges. Szinte hibátlanul használják azt a színészt próbáló játékmódot, melyben az átélés és a távolságtartás kényes egyensúlyán múlik, áll vagy bukik a hatás; eléri-e a nézőt a szorongató kényszer: *gondolkodni a léten.*

Sulyok Erzsébet

Várostörténeti tv-sorozat, mátol

Az igazi Szeged

Objektivitásra törekvő, ám a lokálpatriotizmustól sem mentes várostörténeti filmet készített a televízió szegedi körzeti stúdiója. Az igazi Szeged címmel. Az évszázadot átfogó, történetiséget követő vállalkozás az időközben elhunyt Fülöp János, valamint dr. Varga Mihály szerkesztői munkájára épült, a rendező Bohó Róbert, az operátor Kiss Róbert. Miként a ma, kedj; egyes műsorban negyed 7-kor kezdődő film első részének Rádió — TV-újságban előzetesben olvasható: Ritkán adódik lehetőség, hogy egy magyar város évszázados történelmének jellegzetes eseményeit, kiemelkedő személyiségeit a történetudományi munkákon kívül másképpen, a szokásoktól eltérően sikerüljön bemutatni. A szegedi stúdió háromrészes várostörténeti filmje példa erre a rendhagyó vállalkozásra, amelyben több éves előkészítő munka végeredményét láthatjuk.

A film, amelynek munkálatai még 1980-ban kezdődtek, alapvetően a szegedi progressziót követi nyomon. Az I. világháború kitörésének időszakával kezdődő történeti munka az esemé-

nyeket átélő szemtanúk visszaemlékezéseit, szubjektív elbeszéléseit, a Filmtudományi Intézet archívumából Szegedre vonatkozó archív anyagokat, híradórészleteket, dokumentumok egész sorát, korabeli fotók arzenálját használta fel, hogy a mai ember sokoldalú képet kapjon a város e századbeli történetéről. Az első rész a Tanácsköztársaság szegedi eseményeivel, a tanács hatalom bukásával zárul. A második rész — amely szerdán kerül képernyőre — a két világháború közötti idők munkásmozgalmát, művészeti életét, irodalmát idézi. A csütörtöki látható harmadik részben a felszabadulás eseményeit követhetők nyomon, történészek, neves politikusok, művészek emlékeznek a felszabadult város életének első éveire, majd az 50-es évek után az iparúsítással, az olajjal tovább erőteljesebb fellendülését élő Szeged — objektív és szubjektív — történetére. A város haladó mozgalmait, művészeti hagyományait, gazdasági és kulturális progressziója elevenül az e tájon élőknek és másutt lakóknak egyaránt érdekes, tanulságos filmen.

Zenei naptár

zengésű vonósok, makulátlan tisztaságú fúvósok járultak hozzá a zenekar megnyerő hangzásképzéséhez. Dvorák kellemes zenéjét a szép hangú vegyes kar s a szoprán és bariton szólisták keltették életre. Különösen figyelemre méltó volt Magdelena Hajosyová teljesítménye. Rendkívül tiszta, üde, csengő, finom és fényes szoprán hangjával varázslatos muzsikált.

Bohuslav Martinu *Tábortársa* című kompozíciója valódi érdekesség. Előadói apparátusát tekintve szokatlan az összeállítás. A férfikart s a bariton szólisták kísérelt zenekar nélküli a vonóshangszereket, a fúvós és ütős hangszereket mellé harmoniumot és zongorát is társít a szerző. A ragyogó fúvós együttes remekelt. Az

emelkedett, magas szögű hangulatú, katartikus befejező rész számtalan szépséggel szolgált. A szólista s a kórus párbeszédében a férfikar a szólistáidézeteiket gyönyörű tiszta, homogén hangzással szólaltatta meg. Martinu miséje a hazaszeretet megindító, őszinte megvallása.

Végül *Leos Janáček Ószláv miséjét* mutatta be a kiváló zenekar. A grandiózus kompozíció igazi ószláv pompát, súlyos, óarany ragyogást, nehéz tömjénfüst gomolygást, karcsú gyertyák fényét, ünnepi harangzúgást idézett. Neumann interpretációja remekül építkezett, mesteri fokozások feszítették a zenei forma lendületét, boltozatait. A Credóban a gyönyörű, egységes, vonós szólások tündököltek, Jan Hora pedig virtuóz, temperamentumos orgonajátékkal fűszerezte a veretes produkciókat. A szólisták, s a kórus tiszta, átélte felhangdús, lélekkel teli éneke koronázta az előadást.

Berényi Bogáta

Vásárhelyi hetek

Megnyílt az őszi tárlat

Megkezdődött a vásárhelyi hetek rendezvénysorozata. Hódmezővásárhelyen, a Tornyai János Múzeumban vasárnap Drecin József művelődési államtitkár megnyitotta a XXXI. Vásárhelyi Őszi Tárlatot.

A rangos országos képzőművészeti seregszemlére az idén minden korábbinál több alkotó küldte el munkáját. A képző- és iparművészeti lektorátus zsűrijének döntése alapján 159 művész 310 alkotását mutatják be a múzeum öt termében: festményeket, grafikákat, szobrokat, kispasztikákat, érmeket és kerámiákat.

A megnyitón ünnepélyes külsőségek között adták át az 1984. évi *Tornyai-emlékplakettet* Fodor József festőművésznek a vásárhelyi művésztelepen hosszú éveken keresztül kifejtett kiemelkedő tevékenységéért, vala-

mint a fiatal képzőművészek nevelésében való aktív részvételéért.

A kiállításon bemutatott műveiért Németh József Munkácsy-díjas érdemes művész a Magyar Népköztársaság művészeti alapjának díját, *Janzer Frigyes* szobrászművész pedig a Csongrád megyei tanács díját nyerte el. Tizenketten kaptak alkotói munkajuttatásokat, amelyeket a vásárhelyi városi tanács, illetve a vállalatok, üzemek, intézmények, szövetkezetek adományoztak.

A Művelődési Minisztérium a Vásárhelyi Őszi Tárlatot vásárlási fórumnak is kijelölte. Az érdeklődő üzemek már a megnyitást megelőző hetekben több alkotást megvásároltak, s egyben meghívták a művek alkotóit üzemükbe külön önálló kiállítás rendezésére.

A vásárhelyi hetek rendezvénysorozata keretében holnap, szerdán délelőtt 9-kor nyitják meg a megyei levéltári napokat, délután Szeremlei Sándor utcanévtábláját avatják.

Pénteken a hódmezővásárhelyi Béke Szállóba közvetíti a rádió komoly zenei vetélkedőjét, a népszerű *Kinyer ma?* című műsort. Aznap délután 4 órakor lesz az őszi megyei könyvhetek műsoros megnyitója a Németh László városi könyvtárban, 5 órakor pedig eszperantó mozgalomtörténeti kiállítás nyílik az Ifjúsági Házban. Az anyagot október 18-ig mindennap 16—20 óra között láthatják az érdeklődők.

Vasárnap október 14-én délelőtt 10 órától látható a METRIPOND-Vasas művelődési házban egy merleg-történeti kiállítás, mely azután október 26-ig, naponta 15—20 óráig tekinthető meg.

Stúdió '84 — hangszóróból

Új — vagy újjászületett — műsort minősíteni mindig nehezebb a szokásosnál. Nehezebb, mert az újdonság mindenkor „mindent bele, most aztán megmutatjuk” nekibuzdulása mögött nincs tér (és főleg: idő!) bepillantani az újonnan új produktum később elkerülhetetlenül valamennyire alakuló, vagyis megszokott, hétköznapivá vált valóságaiba. Legalábbis egyelőre. Ami (el)kezdődik, mindig reprezentatívabb a már hosszabb ideje tartónál: érthető és nagyon is emberi dolog ez, hiszen mikor legyen bármilyen tömegkommunikációs téma, nem értett zseni igényes jó ismert pózából panaszoktól filmjei sorsáról, hanem érvelt, bizonyított, meggyőző és hiteles gondolatmenettel. Úgy, hogy azonosulni tudott vele — még egy kritikus is. (Ez utóbbit az úgynevezett „szakma” eddig eleve a tökéletes lehetetlenségek birodalmában tartotta számon.)

Következett — egy *Különvélemény*, úgy is, mint rovat. *Czimer József*, a pécsi színház fődramaturgia mondott el egy esetet: egy magánkiadásra vállalkozó ifjú titán saját művéről író fizettség ellenében lektori jelentést kért volna tőle — s az illetékesek szerint az úgy

inkább eltérő és legeredetibb — részleteket az utolsó három téma jelentette. Először is megszólalt egy filmrendező, *ifj. Schiffer Pál*. Nem interjúban, nem közvetve, hanem saját írását fölolvastva. Istenem, oly sokat beszélünk filmes alkotók és kritikusok viszállyairól, a filmkészítők és a közönség elidegenedett kapcsolatáról, s most íme, itt egy rendkívül rokonszenves, Kolombusz tojását idéző megoldás: szólaljon hát meg egy érintett. S tegye ezt legalább olyan szimpátiás szerénységgel, mint *ifj. Schiffer Pál*. Aki nem a sértett szuperérzékeny, meg nem értett zseni igényes jó ismert pózából panaszoktól filmjei sorsáról, hanem érvelt, bizonyított, meggyőző és hiteles gondolatmenettel. Úgy, hogy azonosulni tudott vele — még egy kritikus is. (Ez utóbbit az úgynevezett „szakma” eddig eleve a tökéletes lehetetlenségek birodalmában tartotta számon.)

Következett — egy *Különvélemény*, úgy is, mint rovat. *Czimer József*, a pécsi színház fődramaturgia mondott el egy esetet: egy magánkiadásra vállalkozó ifjú titán saját művéről író fizettség ellenében lektori jelentést kért volna tőle — s az illetékesek szerint az úgy

legális... Abban, hogy a dolog az amúgyis meglehetősen elterjedt hazai korrupció újabb melegágya, csak egyetérthetünk, miként a műsorvezető *Györffy Miklós* következtetésével is: legyenek magánkiadású könyvek, minél nagyobb számban — de ne így... A legutolsó opus a hetvenes évek végén föltámadt *Karádi-jelenséggel* foglalkozott — s legnagyobb erénye az volt, hogy elmélyülten, mert a jelenség mögött levő társadalmi folyamatok máig létező eredő-hez nyúl...

Nagyjából ilyen volt hát a legelső új *Gondolat-jel*. Hogy a Stúdió '84 hangszórós testvére a jövőben miként, s mivé izmosodik, természetesen nem tudni. Csak a szokásos megállapításokat lehetne hangsúlyozni a „kedvező első benyomásokról”, a „csak így tovább” kincstári buzdításával. Ehelyett inkább annyit: eddig urvan-ebben az időpontban *Komjáthy György Vasárnapi koktéliját* hallgattam. (És nemcsak én: az egész panelház. Tapasztaltam.) Ha ehelyett ilyenkor a *Gondolat-jel* kulturális információi vitái, jegyzetei buzognak majd a hangszórókból — valamivel lelkebb lesznek. Végte-re is, mit lehet tudni...

Domonkos László

Nemzetközi közgazdasági konferencia

Tizennyolc ország mintegy hatvan neves közgazdászának részvételével hétfőn negynapos nemzetközi közgazdasági konferencia kezdődött Budapesten, a TOT Továbbképzési Központban. A Nemzetközi Közgazdasági Társaság hagyományos őszi tanácskozását ezúttal a magyar és az osztrák közgazdasági társaság közösen rendezte. A konferencia témája: a kelet—nyugati gazdasági kapcsolatok alakulása a változó világgazdasági környezetben.

A tanácskozást *Csikósnagy Béla*, a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke nyitotta meg. A kormány nevében *Marjai József* miniszterelnök-helyettes köszöntötte a résztvevőket, majd *Klaus A. Sahlgren*, az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának főtárgya üdvözölte a megjelenteket.

A konferencia első két-napi tanácskozását Budapesten tartják. Megvizsgálják a kelet—nyugati gazdasági kapcsolatok világgazdasági szerepét, értéklik az árucseré-forgalom mennyiségi és szerkezeti változásait, valamint a technológiai ismeretek cseréjének tapasztalatait. Hétfőn *Bognár József* magyar, *Oleg Bogomolov* szovjet, *Ed A. Hewett* amerikai, *Peter Knirsch* nyugatberlini, *Krystyna Michalowska-Gorywoda* lengyel és *Franz-Lothar Altmann* NSZK-beli professzor tartott előadást.

A konferencia csütörtökön Bécsben folytatja munkáját, ahol a kelet—nyugati pénzügyi kapcsolatok alakulását, valamint a gazdasági kooperációk eddigi tapasztalatait és további lehetőségeit vitatják meg. A tanácskozás Bécsben pénteken fejeződik be.